

Motion till riksdagen 2021/22:4460

av **Sofia Nilsson m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2021/22:128 Nya regler för organdonation

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att säkerställa fler levande donatorer av njure, del av lever eller vävnad i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur det nordiska njurbytesprogrammet kan stärkas och utökas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa en likartad struktur i alla sjukvårdsregioner för att möjliggöra donation vid fler tillfällen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra införande av s.k. DCD (donation då döden inträffat efter cirkulationsstillestånd) i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett uppdaterat kunskapsstöd och andra konkreta insatser för att säkerställa ett systematiskt och jämlikt bemötande samt möjlighet till uppföljningssamtal för anhöriga till avlidna organdonatorer i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Organdonation räddar liv. Trots att svenskarna generellt är positivt inställda till organdonationer sker betydligt färre donationer än vad som borde vara möjligt, vilket är ett stort problem. I Sverige uppger ca 10 procent av befolkningen att de inte vill bli organdonatorer medan ca 77 procent är positiva till organdonation. Övriga uppger att de ännu inte bestämt sig (SOU 2015:84). Samtidigt har endast 17 procent av befolkningen gjort sin vilja känd via donationsregistret. Centerpartiet har ställt sig positivt till ett förslag om att se över möjligheten att införa en lag där alla som inte aktivt nekar till det i ett

register blir organdonatorer efter sin död, ett s.k. opt-out-system. Den statliga utredning om donations- och transplantationsfrågor som presenterades 2015 påpekade dock att ett sådant förslag kan stå i strid med grundlagen.

Till dess att ett förslag som är förenligt med grundlagen presenterats anser Centerpartiet att det är viktigt att fortsätta arbeta för att förstärka informationen och möjligheterna att vidta medicinska insatser för att öka organdonationen. Därför välkomnar vi regeringens lagförslag i propositionen. Samtidigt vill vi förespråka ett antal ytterligare åtgärder.

Underlätta för fler levande donatorer

Varje njure, del av lever eller vävnad som transplanteras från en levande givare bidrar till att minska väntetiden även för övriga patienter eftersom väntetiden blir kortare även för dem. Sedan 2011 har antalet levande donatorer minskat och är fortfarande på en relativt låg nivå trots en viss förbättring de senaste två åren. Detta gäller både njur- och levertransplantationer. Siffrorna för vävnad varierar.

Utredningen SOU 2015:84 hade i uppdrag att föreslå hur antalet organdonatorer och tillgängliga organ kan öka i Sverige. Utredningen kartlade och analyserade nuvarande krets av levande donatorer samt regler och praxis om kostnadsersättning till levande donatorer i syfte att förbättra nuvarande handläggning. Utredningen föreslog att man ser över möjligheten att ta bort onödiga administrativa hinder för att möjliggöra för fler levande donatorer av främst njurar. Regeringen anser att förslagen om att samordna kostnadsersättning samt vissa andra regleringar är onödiga, och tar med propositionen ett steg tillbaka vad gäller arbetet för fler levande donatorer.

Centerpartiet anser att regeringen bör se över möjliga åtgärder och göra insatser för fler levande donatorer av njure, del av lever eller vävnad i Sverige.

Genom en utökning av det nordiska njurbytesprogrammet skulle fler personer i Sverige kunna bli transplanterade med njurar från levande donatorer. Detta innebär att den som vill donera som levande organdonator men inte matchar med den man vill donera till, genom njurbytesprogrammet kan få möjlighet att donera samtidigt som den anhörige genom detta får möjlighet att få njure från annan levande organdonator. Detta skulle innebära att fler organ kan doneras och att väntetiden för de som står på väntelistan kortas.

Centerpartiet vill därför att regeringen ser över hur det nordiska njurbytesprogrammet kan stärkas och utökas.

Jämlika möjligheter till donation i hela landet

Organdonation är i vården, jämfört med andra moment, en relativt sällsynt händelse. Vården behöver därför en tydlig struktur och organisation för att möjliggöra organdonation vid fler tillfällen där donationsviljan finns. I sjukvårdsregionen Stockholm/Gotland har man på tre års tid lyckats dubblera antalet donationer genom en tydlig vårdstruktur och uppföljning för dessa fall. Regionen har bildat ett regionalt donationscentrum för att fortsätta denna utveckling.

Centerpartiet anser att regeringen behöver vidta åtgärder för att säkerställa att samma struktur skyndsamt kan implementeras i Sveriges alla sjukvårdsregioner.

Utredningen SOU 2015:84 pekade även på att man bör se över möjligheten att utöka kriterierna för organdonation så att vården i större utsträckning kan respektera donationsviljan hos personer som avlider genom cirkulationsstillestånd (DCD). De föreslagna lagförslagen gör detta enklare, men det behövs också andra åtgärder. Det finns enligt Socialstyrelsen anledning att tro att ett införande av DCD i fler regioner, som ett komplement till DBD, kommer att öka antalet organ- och vävnadsdonationer. Sverige hade totalt fyra avlidna DCD-donatorer under året. Dessa DCD-donationer ägde rum i Region Stockholm och i Uppsala Örebro sjukvårdsregion. Det är varje sjukvårdsregions ansvar att besluta om införandet av nya metoder och ett införande av DCD kräver omfattande utbildningsinsatser och samverkan mellan intensivvården och transplantationsverksamheten. Samtidigt är det en viktig princip för Centerpartiet att det inte ska vara var en person dör som ska avgöra om man kan bli organdonator utan den enskildes vilja till organdonation.

Centerpartiet anser därför att regeringen bör vidta åtgärder för att möjliggöra ett införande av DCD i hela landet.

Systematiskt stöd till närstående

Centerpartiet anser att det är bra att närståendes roll i en samtyckesutredning om organdonation nu renodlas till att vara förmedlare av den möjliga donatorns inställning till donation. Det kan avlasta anhöriga i en svår och ofta oväntad situation. Anhörigperspektivet blir dock inte mindre viktigt av detta, och det är avgörande att vårdgivaren har rutiner för kommunikation, bemötande och uppföljning. Anhöriga är olika, och bemötande behöver vara personcentrerat och kultursensitivt. Det bör ges möjlighet till ett uppföljningssamtal, även i de fall där förberedelse för organdonation har påbörjats men donationen av olika skäl inte genomförts.

Centerpartiet anser därför att regeringen ska se över behovet av att utveckla ett uppdaterat kunskapsstöd samt andra insatser för att säkerställa ett jämlikt bemötande och uppföljning av anhöriga i hela landet.

Sofia Nilsson (C)

Anders W Jonsson (C)

Aphram Melki (C)